

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ กรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช กระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนรัฐสมทบ และผลที่เกิดจาก กระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลจากการศึกษาพบว่า

พัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบกรณีจังหวัดนครศรีธรรมราช มี “ช่วงเวลาสำคัญ” แบ่งออกได้เป็น 3 ยุคสมัยด้วยกัน คือ

1) ยุคของการริเริ่ม ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2518 กล่าวได้ว่า เป็นช่วงเวลาที่สำคัญซึ่งทำให้ชุมชนได้เข้าใจในการใช้ กลุ่มองค์กรชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการแก้ไขปัญหา ปากท้อง ของตนเอง

2) ยุคการเกิดขึ้นของขบวนการเครือข่าย “ยมนา” ประมาณปี พ.ศ. 2527 แนวคิดของเครือข่าย สามารถเชื่อมโยงทรัพยากรชุมชน ยาง ไม้ นา หรือ เขา ป่า นา เล ของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง โดยผนึกกำลังกับทุนเงินตรา ของชุมชนที่มีอยู่ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน ธนาคารชุมชน จนทำให้บางชุมชน สามารถยกระดับไปเป็นผู้ประกอบการชุมชน ทั้งรูปแบบของธุรกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ได้

3) ยุคการต่อยอดโดยรัฐ โดยเชื่อมโยงกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเดิมของชาวบ้านที่ทำอยู่ในชุมชน หมู่บ้าน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมสมาชิกส่วนใหญ่ และยังเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนขนาดเล็ก กระจายอยู่ตามหมู่บ้านในตำบล หรือตามชุมชน ในเขตเทศบาล เพื่อยกระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีขนาดกองทุนใหญ่ขึ้น ครอบคลุมสมาชิกทั่วทั้งตำบล และทั่วถึงทุกชุมชนในเขตเทศบาล โดยการออมของสมาชิกวันละ 1 บาท

สำหรับกระบวนการปรับเปลี่ยนพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการขับเคลื่อนเชื่อมโยงให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล/เทศบาลที่เกิดฐานกองทุนใหม่ ที่ครอบคลุมเชิงพื้นที่ และจำนวนสมาชิก โดยต่อยอดจากกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่มีอยู่เดิม ซึ่งกระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้าน/ชุมชน ส่วนใหญ่ยังเป็นกองทุนขนาดเล็ก และยังคงครอบคลุมจำนวนฐานสมาชิกอยู่ในจำนวนน้อย

อย่างไรก็ตาม ยังพบอีกว่า ขบวนการองค์กรชุมชนสวัสดิการจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถใช้ฐานขององค์กรการเงินชุมชน เป็นเครื่องมือในการสร้างขีดความสามารถของระบบสวัสดิการชุมชน โดยได้เชื่อมโยงทุนชุมชนในมิติต่างๆ เช่น ทรัพยากร ป่า ดิน น้ำ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่า ระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบระดับตำบล/เทศบาล ซึ่งรัฐบาลส่วนกลาง ท้องถิ่น สมทบครั้งที่ 1, 2 และ 3 เมื่อแล้วเสร็จตามกระบวนการ ควรศึกษาความเป็นได้ถึงรูปแบบ และกระบวนการ ในการเชื่อมโยง ขยายระบบกองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ ไปสู่การสมทบสวัสดิการชุมชน ในมิติของฐานทุนชุมชนอื่นๆ ซึ่งนอกเหนือจากฐานองค์กรการเงินชุมชน เช่น ปลูกต้นไม้ หนึ่งต้น รัฐ ท้องถิ่น สมทบหนึ่งต้น เลี้ยงปลาหนึ่งตัว รัฐ ท้องถิ่น สมทบปลาให้อีกหนึ่งตัว เป็นต้น อันจะนำไปสู่ระบบสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบ ที่เกื้อกูลต่อทุกสรรพสิ่งในที่สุด